

فصل نهم:

ہمکاری ہای علمی بین المللی

مقدمه

توسعه همکاری های علمی بین المللی، از جمله سیاست های راهبردی جمهوری اسلامی ایران در حوزه علوم، تحقیقات و فناوری است که در برنامه چهارم توسعه کشور نیز بر آن تأکید گردید. بر این اساس، دفتر همکاری های علمی بین المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، با توجه به تأکیدات برنامه چهارم توسعه مبنی بر تدوین شاخصه ها و مقررات همکاری های علمی بین المللی، نیازسنجی این همکاری ها، پژوهش در روابط علمی بین المللی و بازرنگری در ضوابط و معیارهای مرتبط با آن، در سال ۱۳۸۶ اقداماتی در زمینه تشکیل شورای توسعه همکاری های علمی بین المللی وزارت متبوع، پیشنهاد اصلاح آیین نامه شورای مذکور و تبدیل آن به یک شورای سیاستگذاری، و طراحی تشکیلات و شرح وظایف جدید دفتر یا مرکز همکاری های علمی بین المللی و کوشش برای کاهش وظایف اجرایی و تصدی گرایانه آن انجام داده است.

علاوه بر آن این دفتر، اقدامات تمهیدی دیگری در این زمینه به عمل آورده که از آن جمله‌اند: برگزاری اولین همایش آموزشی و پژوهشی مدیران روابط بین الملل دانشگاهها و مراکز پژوهشی، مقدمات ایجاد یک هسته مطالعاتی در زمینه های ارزیابی و سیاست پژوهی، پیگیری موضوع افزایش رایزنان علمی در سفارتخانه های ایران در خارج از کشور، به مثابه یک شتاب دهنده برای گسترش همکاری های بین دانشگاهی، از جمله در زمینه اجرای طرح های مشترک علمی و ایجاد شعبه های آموزشی و پژوهشی در برخی از کشورها، تشکیل و پیگیری کمیته های مشترک علمی یا آموزشی با کشورهای مختلف، کوشش سازمان یافته برای جلب همکاری های ایرانیان متخصص خارج از کشور در فعالیت های آموزشی، پژوهشی و فناوری در داخل کشور، توجه به ارتقای سطح کیفی کرسی های زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور، اهتمام بیشتر به گسترش ایران شناسی و ایران پژوهی، و پشتیبانی بیشتر از گسترش و تعمیق همکاری با سازمان های تخصصی بین المللی، که در این بخش از گزارش به مهم ترین این اقدامات و دستاوردهای آنها اشاره می شود.

۱- تهیه و امضای اسناد همکاری های آموزشی، پژوهشی و فناوری

یکی از ساز و کارهای محوری، بسترسازی برای همکاری های مستمر علمی بین المللی، تهیه و انعقاد اسناد همکاری های آموزشی، پژوهشی و فناوری در سطوح مختلف میان دولت ها، وزارتخانه ها و دانشگاه‌هاست.

از این رو، دفتر همکاری های علمی بین المللی، به عنوان مرجع و متولی اصلی این امر، با فراهم آوردن مقدمات و انجام دادن هماهنگی های لازم به تهیه اسناد همکاری، اعم از موافقت نامه، یادداشت تفاهم، برنامه مبادلات اجرایی و بیانیه مشترک اقدام می‌کند. تهیه و امضای این اسناد برای دوره های زمانی سه تا پنجساله و قابل تمدید برای دوره های بعدی، موجب می‌شود زمینه ای ماندگار برای ادامه همکاری مهیا گردد. در این اسناد، همکاری های مستمر چون تبادل استاد و دانشجو، ایجاد رشته های مشترک دانشگاهی، نظارت مشترک بر پایان نامه های تحصیلی، برگزاری همایش های بین المللی، تبادل اطلاعات، کتاب و نشریه، ایجاد متقابل کرسی های زبان و ادبیات، همکاری در سازمان های علمی بین المللی و ... تأکید می‌گردد.

در این راستا تا پایان سال ۱۳۸۵ بیش از شصت موافقت نامه، یادداشت تفاهم، صورتجلسه، برنامه اجرایی و بیانیه مشترک همکاری های علمی، آموزشی، تحقیقاتی و فناوری با هدف ایجاد، گسترش، تأکید، تعمیق و تحکیم همکاری های علمی بین المللی با کشورهای زیر به امضای رسیده است: آذربایجان، آفریقای جنوبی، ارمنستان، اسپانیا، افغانستان، الجزایر، اندونزی، اوکراین، اوگاندا، ایتالیا، برونئی، بلاروس، بلغارستان، تاجیکستان، تونس، روسیه، سودان، سوریه، عربستان، عمان، قرقیزستان، کرواسی، کوبا، کنیا، لیبی، مالزی، مغرب، ونزوئلا، هلند، هند، یمن و یونان.

در اجرای این سیاست در سال ۱۳۸۶، تعداد یازده سند همکاری شامل موافقت نامه، یادداشت تفاهم و صورتجلسه نشست کمیته های علمی مشترک با کشورهای آفریقای جنوبی، اندونزی، بلاروس، تاجیکستان، توگو، تونس، سنگال، سوریه، عمان، کوبا و لیبی، امضا شده است. ضمن آنکه پیش نویس متن پیشنهادی اسناد همکاری علمی با کشورهای اسلواکی، آذربایجان، زیمبابوه، غنا، رومانی، ویتنام، امارات متحده عربی، عراق و اردن تهیه شده و در اختیار همتایان خارجی وزارت متبوع قرار گرفته است.

۲- همکاری های آموزشی، پژوهشی و فناوری میان دانشگاه ها و مؤسسات پژوهشی داخل و خارج از کشور

در پی امضای اسناد همکاری بین وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارتخانه های همتای خارجی و به منظور اجرایی کردن مفاد تفاهم نامه ها و ایجاد همکاری های مستقیم بین دانشگاه ها و مراکز علمی- تحقیقاتی کشور و دانشگاه ها و مراکز مشابه خارجی، دفتر همکاری های علمی بین المللی زمینه امضای یادداشت تفاهم بین دانشگاهی را میان دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی کشور و دانشگاه ها و مراکز علمی- تحقیقاتی سایر کشورها فراهم آورده که در نتیجه آن تاکنون بیش از چهارصد یادداشت تفاهم همکاری های علمی، آموزشی، پژوهشی و فناوری بین دانشگاه ها و مراکز علمی- تحقیقاتی کشور و دانشگاه ها و مراکز علمی- تحقیقاتی، و سازمان های تخصصی علمی بین المللی خارج از کشور، شامل کشورهای استرالیا، آلمان، انگلستان، اوکراین، الجزایر، آلبانی، بنگلادش، برزیل، پاکستان، چین، روسیه، ژاپن، سوئد، کانادا، فرانسه، فنلاند، اسکاتلند، سوریه، لهستان، بلاروس، ایتالیا، قرقیزستان، کره جنوبی، هند، سوئیس، مجارستان، ایالات متحده، اتریش، تاجیکستان، سودان، آذربایجان، اردن، اسپانیا، تایلند، رومانی، لبنان، یمن، ترکیه، قزاقستان، عربستان، عراق، عمان، مصر، آفریقای جنوبی، زیمبابوه، نیوزلند و ... به امضا رسیده است.

در سال ۱۳۸۶، با توجه به برنامه ریزی انجام شده و مذاکرات به عمل آمده با طرف های خارجی در زمینه همکاری های آموزشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی داخل و خارج از کشور، همکاری های متنوع و امضای یادداشت تفاهم های همکاری متعددی بین این دانشگاه ها و مراکز پژوهشی صورت گرفته که از جمله مهم ترین آنها می توان موارد زیر را برشمرد:

- دانشگاه ارومیه با دانشگاه های آنکارا، حاجت تپه، خاورمیانه و بیل کنت ترکیه
- دانشگاه اصفهان با دانشگاه های کربلای عراق و لاساپیانزای ایتالیا
- دانشگاه امیرکبیر با دانشگاه کی.تی.اچ سوئد
- دانشگاه الزهراء (س) با دانشگاه زنان زیمبابوه
- دانشگاه شهید باهنر کرمان با دانشگاه شفچنکوی اوکراین و دانشگاه بین المللی اسلامی پاکستان
- دانشگاه شهید بهشتی با دانشگاه کی. تی.اچ سوئد

- دانشگاه تربیت مدرس با دانشگاه های کربلای عراق و ماری کوری لهستان
- دانشگاه تهران با دانشگاه های برازیلیای برزیل، غنا و هلستنی فنلاند
- دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی با دانشگاه آدابایف بیشکک قرقیزستان
- دانشگاه شیراز با دانشگاه تیرانای آلبانی
- دانشگاه صنعتی شریف با دانشگاه های پلی تکنیک و تجارت رومانی، الاتحاد امارات و کی.تی.اچ سوئد
- دانشگاه علامه طباطبایی با دانشگاه اقتصاد چک، مدرسه صلح استکهلم، دانشگاه کاتربری نیوزلند و دانشگاه کالجیوم
سیویکاس لهستان

- دانشگاه علم و صنعت با دانشگاه های پروانهای سریلانکا و علم و صنعت سوئد
- دانشگاه هرمزگان با دانشگاه بین المللی پاکستان و دانشگاه دگلی. دی. استودی میلان ایتالیا
- دانشگاه علوم دریایی و دریانوردی چابهار با دانشگاه علوم بحریه پاکستان
- همکاری دانشگاه ها و مراکز پژوهشی کشور با اتحادیه اروپا در چارچوب برنامه همکاری های دانشگاهی آن اتحادیه
تحت عنوان «چشم انداز همکاری خارجی آراسموس - مونداس».
همچنین با توجه به انتخاب دفتر همکاری های علمی بین المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، به عنوان «مسئول
طرح سامان دهی روابط تجاری، اقتصادی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در حوزه خلیج فارس»، مسئولان و کارشناسان
این دفتر ضمن بازدید از جزیره قشم، اقدامات لازم را در خصوص بنامی «شهرک دانشگاهی» و تأسیس «دانشگاه
بین المللی» به انجام رساندند.

۳- تدوین گزارش های تحلیلی - توجیهی

در سال ۱۳۸۶، تعداد ۳۳ گزارش تحلیلی- توجیهی برای طرح در ملاقات های مقام عالی وزارت و مسئولان وزارتی با
همتابان خارجی، سفیران (مقیم و اعزامی)، مدیران سازمان های بین المللی و همچنین سفرهای بین المللی برای شرکت
در محافل و سازمان های بین المللی تهیه و تدوین شده است.

۴- زمینه سازی برای طرح تأسیس شعبه های دانشگاهی در خارج از کشور

با توجه به درخواست برخی کشورها برای تأسیس شعبه ای از دانشگاه های ایران در کشور خود، دفتر همکاری های علمی بین المللی پس از سیاستگذاری و ارزیابی اولویت ها زمینه این نوع فعالیت ها را فراهم کرده است که در این راستا اقدامات نهایی برای تأسیس «دانشگاه تحصیلات تکمیلی فارابی» با مشارکت دانشگاه تربیت مدرس و وزارت آموزش عالی سوریه صورت گرفته و طرح تأسیس شعبه دانشگاه های فردوسی مشهد در هرات، جامع علمی- کاربردی در بولیوی و کومور، و شهید بهشتی در امارات متحده عربی در حال بررسی و انجام اقدامات اولیه است.

اطلاع رسانی به دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی درباره ضرورت هماهنگی با این دفتر برای تأسیس و راه اندازی شعبه و یا نمایندگی خود در خارج از کشور را می توان از جمله دیگر اقدامات دفتر همکاری های علمی بین المللی در این زمینه دانست.

۵- تشکیل کمیته های علمی- فنی اسناد همکاری های آموزشی، پژوهشی و فناوری

به منظور اجرای مؤثر مفاد موافقت نامه ها و تفاهم نامه های همکاری های علمی منعقد شده میان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و همتایان خارجی، دفتر همکاری های علمی بین المللی با هماهنگی طرف های خارجی به تشکیل کمیته های مشترک کاری اقدام کرده است. مقدمات تشکیل و برگزاری جلسه های مشترک این کمیته ها در سال ۱۳۸۶، شامل چهارده کمیته مشترک آموزشی، پژوهشی و فناوری با کشورهای سوریه، تاجیکستان، عمان، مالزی، هند، پاکستان، اندونزی (دو مورد)، آفریقای جنوبی، تونس، سودان، ونزوئلا، بلاروس و اوکراین بوده است. دیگر اقدامات در این زمینه عبارتند از:

- برگزاری جلسه های کارشناسی و نیز جلسه های ادواری با حضور اعضای کمیته های مشترک و نمایندگان مدعو ایرانی و سفیران خارجی مربوط در تهران و میزبانی اعضای خارجی کمیته های مزبور در تهران و اعزام اعضای ایرانی این کمیته ها به دیگر کشورها

- برگزاری چهارمین کمیته مشترک علمی و فنی ایران و عمان در مسقط

- برگزاری سومین کمیته مشترک علمی و فنی ایران و آفریقای جنوبی در تهران.

۶- برگزاری همایش‌های داخلی و بین‌المللی

نظر به ماهیت بین‌المللی بودن فعالیت‌های دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی، این دفتر نقش مؤثری در برگزاری همایش‌های علمی داخلی و بین‌المللی دارد و در برگزاری این همایش‌ها همکاری می‌کند.

برگزاری «اولین نشست هم‌اندیشی مدیران روابط بین‌الملل دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی» در ۲۳ و ۲۴ خردادماه ۱۳۸۶ نقطه عطفی بود تا مدیران روابط بین‌الملل ضمن آگاهی از آخرین قوانین همکاری‌های علمی بین‌المللی و شناخت توانمندی‌های بالقوه دفترهای بین‌الملل دانشگاهی برای توسعه فعالیت‌های علمی بین‌المللی، با راهکارهای موفق دیگر مراکز علمی نیز آشنا شوند. دیگر همایش‌های داخلی و بین‌المللی برگزار شده توسط دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و پژوهش در سال ۱۳۸۶ عبارتند از:

- اجلاس رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان اسلام با همکاری سازمان کنفرانس اسلامی، آیسیکو، بانک توسعه اسلامی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (۹-۱۰ اردیبهشت ۱۳۸۶)
- کنفرانس بین‌المللی سیمان- دانشگاه علم و صنعت (اردیبهشت ۱۳۸۶)
- اولین همایش بین‌المللی پوشش‌های خودروبی- پژوهشکده رنگ ایران (اردیبهشت ۱۳۸۶)
- پنجمین کنفرانس بین‌المللی مهندسی صنایع- دانشگاه علم و صنعت (تیر ۱۳۸۶)
- همایش بین‌المللی ریاضیات معماری اسلامی ایران- خانه ریاضیات اصفهان (شهریور ۱۳۸۶)
- ۵: گره خانواده و سلامت جنسی- دانشگاه شاهد، (آبان ۱۳۸۶)
- هشتمین سمینار بین‌المللی پلیمر- دانشگاه صنعتی شریف (آبان ۱۳۸۶)
- اولین همایش بین‌المللی زیست‌مواد کشور- دانشگاه تهران (آبان ۱۳۸۶)
- همایش بین‌المللی بزرگداشت امیرحسین سنجری دهلوی- دانشگاه سیستان و بلوچستان (آذر ۱۳۸۶)
- دومین کنفرانس بین‌المللی مهندسی ساخت و تولید- دانشگاه علم و صنعت (آذر ۱۳۸۶)
- همایش مدیریت ارتباط با مشتری- دانشگاه تربیت مدرس (آذر ۱۳۸۶)
- پنجمین کنگره بین‌المللی مهندسی شیمی- انجمن مهندسی شیمی ایران (دی ۱۳۸۶)
- ششمین همایش تربیت بدنی و علوم ورزشی- پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی (اسفند ۱۳۸۶).

۷- فعالیت های دبیرخانه زبان فارسی و ایران‌شناسی در خارج از کشور

دبیرخانه ستاد گسترش زبان فارسی و ایران‌شناسی، یکی از معاونت‌های دفتر همکاری های علمی بین‌المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است که مسئولیت مستقیم گسترش زبان فارسی و ایران‌شناسی را در دانشگاه‌ها و مراکز علمی، تحقیقاتی و فرهنگی خارج از کشور برعهده دارد. این دبیرخانه، براساس شرح وظایف خود در زمینه‌های عمده زیر فعالیت می‌کند:

- شناسایی، انتخاب و اعزام استادان زبان و ادبیات فارسی دانشگاه‌ها و مراکز وابسته به کرسی‌های زبان فارسی و ایران‌شناسی خارج از کشور، که انتخاب داوطلبان بعد از مصاحبه‌های تخصصی در کمیته علمی و اجرایی دبیرخانه صورت می‌پذیرد. در این راستا تاکنون بیش از ۱۲۰ استاد به حدود شصت کشور جهان اعزام شده‌اند و در حال حاضر، استادان زبان و ادبیات فارسی در کشورهای برزیل، اسپانیا، فرانسه، کلمبیا، کوبا، چین، هند، پاکستان، بنگلادش، رومانی، مجارستان، لهستان، چک، اوکراین، تاجیکستان، قزاقستان، بلاروس، سوریه، عربستان، یمن، سنگال، مالزی، لبنان، قرقیزستان و صربستان حضور دارند.

- اعطای بورس‌های تحصیلی بلندمدت در دوره‌های تحصیلات تکمیلی براساس «طرح تأمین استادان بومی»، که تاکنون ۱۷۶ دانشجوی ممتاز کرسی‌های زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور به عنوان بورسیه در دوره‌های تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری از این امتیاز برخوردار شده‌اند. گفتنی است که هر ساله زبان آموزان ممتاز کرسی‌های زبان و ادبیات فارسی خارج از کشور برای شرکت در دوره‌های بازآموزی یک ماهه انتخاب و وارد ایران می‌شوند.

- تجهیز کرسی‌های مربوط در خارج از کشور از راه ارسال کتب آموزشی و وسائل کمک آموزشی، براساس اعلام نیاز استادان اعزامی و در برخی موارد، اعلام نیاز نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور. شایان گفتن است که «طرح نیازسنجی کرسی‌های زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور» هر ساله در دبیرخانه اجرا و بر آن اساس به رفع نیازهای این کرسی‌ها اقدام می‌شود.

بر این اساس، در سال ۱۳۸۶، بیش از هزار عنوان کتاب آموزشی و کمک آموزشی به بیش از سی کرسی زبان و ادبیات فارسی دانشگاه‌ها و مراکز علمی خارج از کشور ارسال شده است.

- پشتیبانی از تأسیس کرسی‌ها، رشته‌ها و مراکز آموزش زبان فارسی و ایران‌شناسی در خارج از کشور که در این راستا در سال ۱۳۸۶، کرسی زبان فارسی در کشورهای کلمبیا، کوبا، بلاروس، بوسنی و هرزگوین تأسیس گردید.
- اجرایی کردن طرح بررسی کرسی‌های زبان و ادبیات فارسی در جهان، به منظور ارزیابی دقیق این کرسی‌ها و اولویت بندی صحیح برای اعزام و رفع موانع و مشکلات موجود در تأمین نیازهای کرسی‌ها و برنامه‌ریزی‌های لازم برای تقویت و گسترش آنها
- تهیه بانک اطلاعاتی متمرکز دبیرخانه زبان فارسی و ایران‌شناسی در خارج از کشور
- تهیه خبرنامه اختصاصی دبیرخانه با معرفی یک کرسی در هر شماره، که تاکنون چهار شماره از آن به چاپ رسیده است.
- ایجاد پایگاه اطلاع رسانی اینترنتی دبیرخانه ستاد گسترش زبان فارسی و ایران‌شناسی خارج از کشور با بخش‌های متنوع و به روز کردن اطلاعات آن
- حضور در همایش‌های مرتبط، نظیر دومین گردهمایی ترویج زبان و ادبیات فارسی، همایش بین‌المللی امیر علاء سجزی دهلوی و دوره‌های افتتاحیه و اختتامیه بازآموزی زبان آموزان، همراه با سخنرانی و ارائه مقاله
- شرکت در جلسه‌های مرتبط در شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، شورای بورس و ...

۸- فعالیت‌های دبیرخانه کارگروه همکاری‌های علمی و آموزشی شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور

شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و براساس مصوبه شماره ۲۸۷۸۹/۲۲۳۵۵ مورخ ۱۳۸۲/۹/۴ هیأت وزیران به منظور سامان‌دهی امور ایرانیان خارج از کشور در وزارت امور خارجه تشکیل گردید و حسب نظر رئیس محترم جمهوری، به دلیل اهمیت موضوع و توجه خاص ایشان به امور ایرانیان خارج از کشور، این شورا به عنوان یکی از شوراهای فعال، به حوزه ریاست جمهوری منتقل شد.

از جمله اهداف شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور می‌توان این موارد را برشمرد: اتخاذ تدابیر لازم برای تعامل سازنده با ایرانیان خارج از کشور، حمایت از حفظ هویت ایرانیان خارج از کشور، و تسهیل و تقویت حضور مؤثر ایرانیان خارج از کشور در حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی داخل کشور و عرصه‌های مختلف سازندگی.

کارگروه‌های چهارگانه شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور، شامل کارگروه فرهنگ و رسانه با مسئولیت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، کارگروه همکاری‌های علمی-آموزشی با مسئولیت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، کارگروه حقوقی و کنسولی با مسئولیت وزارت امور خارجه و کارگروه اقتصادی و بازرگانی با مسئولیت وزارت امور اقتصادی و دارایی، فعالیت خود را زیر نظارت شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور آغاز کردند.

در حال حاضر، رئیس جمهور در مقام رئیس شورا، معاون ایشان در مقام جانشین رئیس شورا و مشاور ایشان در مقام دبیر شورا، مسئولیت برنامه‌ریزی و هدایت فعالیت‌های شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور را برعهده دارند. دبیرخانه کارگروه همکاری‌های علمی-آموزشی، به ریاست وزیر علوم، تحقیقات و فناوری از سال ۱۳۸۵ در دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی آغاز به کار کرده است. دبیر این دبیرخانه، قائم مقام وزیر در همکاری‌های علمی بین‌المللی و مدیر کل دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی است. وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مختلفی در این کارگروه عضویت دارند که عبارتند از: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (مسئول کارگروه)، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، دفتر همکاری‌های فناوری ریاست جمهوری، وزارت امور خارجه، دانشگاه آزاد اسلامی و سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی.

از جمله مهم‌ترین وظایف کارگروه می‌توان به این موارد اشاره کرد: تعامل با متخصصان ایرانی مقیم خارج برای انتقال علم و فناوری به کشور، فراهم کردن زمینه مشورت و همکاری با متخصصان ایرانی مقیم خارج از کشور، از جمله در طرح‌های راهبردی کشور، شناسایی علماء، دانشمندان و متخصصان ایرانی خارج از کشور در تمامی زمینه‌ها، و ایجاد بانک اطلاعات متخصصان و دانشمندان ایرانی مقیم خارج از کشور.

مهم‌ترین اقدامات این دبیرخانه در سال ۱۳۸۶ عبارتند از:

- تدوین طرح همایش تجلیل از نخبگان و دانشمندان ایرانی مقیم خارج
- تدوین طرح برگزاری هم‌اندیشی متخصصان ایرانی خارج از کشور
- طراحی بانک اطلاعات ایرانیان متخصص مقیم خارج
- تدوین طرح تأسیس مؤسسه علمی، تحقیقاتی و فناوری بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران در مناطق آزاد

- تدوین طرح تأسیس مدیریت شبکه ای متخصصان ایرانی خارج از کشور (مطالعه موردی هوش فناوری، داده کاوی و جی. آی. اس). شایان گفتن است که به منظور اجرایی کردن این طرح، کمیته‌ای در زیر مجموعه کارگروه علمی-آموزشی تشکیل شده است.

- طراحی پایگاه اطلاعاتی اینترنتی کارگروه با هدف معرفی زمینه های فعالیت کارگروه و ایجاد ارتباط با ایرانیان متخصص و مقیم خارج

- تدوین طرح ارتباط الکترونیک با ایرانیان مقیم خارج

- تدوین طرح حضور سبز دانشمندان و متخصصان ایرانی خارج از کشور.

در خصوص طرح حضور سبز دانشمندان و متخصصان ایرانی خارج از کشور در جمهوری اسلامی ایران، که نخستین طرح پیشنهادی کارگروه است، باید گفت که تاکنون بررسی‌ها و مطالعات مختلفی انجام پذیرفته است. مهم‌ترین هدف این طرح، ایجاد تمهیدات لازم برای جلب مشارکت دانشمندان و محققان ایرانی مقیم خارج در طرح‌های ملی و بهره‌گیری از توان علمی، مشاوره‌ای و عملی آنان در راستای تحقق فعالیت‌های علمی کشور و ایجاد تعامل سازنده میان دانشمندان و استادان ایرانی خارج از کشور با استادان و پژوهشگران برجسته داخل است.

این طرح به گونه‌ای طراحی شده است که بهره‌گیری از توان علمی دانشمندان و متخصصان ایرانی خارج از کشور در راستای تأمین نیازهای علمی، پژوهشی و صنعتی دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی، سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها صورت پذیرد. طرح مذکور، به مثابه یک طرح ملی، در شورای دبیران کارگروه‌های شورای عالی به بحث گذاشته شده است.

در این زمینه، تاکنون اعلام آمادگی‌های زیادی از سوی خود متخصصان و دانشمندان ایرانی خارج از کشور و نیز از سوی شورای امور ایرانیان خارج از کشور وزارت امور خارجه به دبیرخانه کارگروه صورت گرفته که مواردی از آن نیز اجرایی شده است.

۹- حوزه سازمان های تخصصی بین المللی

در دنیای امروز که منافع کشورها و دولت‌ها به نوعی به یکدیگر پیوند خورده، سازمان های بین المللی، به مثابه بازیگران جدید، در تعریف و تقسیم بندی جنبه‌های مختلف و متنوع قدرت پا به عرصه وجود گذاشته اند. وجود سازمان های بین المللی ضمن آنکه نتیجه نیازهای فراملی کشورهای عضو است، نشان دهنده ظرفیت و توان بالقوه هر کشور در ایفای نقش در سطح جهانی و فراملی است.

بنابراین، پایش سازمان‌ها و عضویت در آنها براساس ظرفیت‌های داخلی، روندی منطقی محسوب می‌شود و کمیت و کیفیت حضور در عرصه های جهانی، البته با تأکید بر منافع حاصل از آنها در پایان کار، بر پویایی سیاستگذاری های علمی دلالت دارد.

اهمیت همکاری‌های علمی در پیشبرد همگرایی و چند جاتبه گرایی در حوزه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... طی سال‌های اخیر، باعث شده تا سازمان‌های بین المللی کارکردهای خود را به حوزه همکاری های علمی و فناوری گسترش دهند. ایجاد یا فعال سازی زیرمجموعه‌ها و دفترهایی با کارکردهای علمی در سازمان هایی مانند «سازمان همکاری های اقتصادی»، «اتحادیه همکاری های منطقه‌ای کشورهای حاشیه اقیانوس هند»، «سازمان کنفرانس اسلامی» و حتی «سازمان ملل متحد» در همین راستا قابل ارزیابی است.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، در جایگاه پیش برنده و محرک توسعه علم و فناوری در کشور، و دفتر همکاری های علمی بین المللی، در مقام حلقه واسط همکاری های علمی، پژوهشی و فناوری میان مجامع بین المللی و نهادهای ذی ربط داخلی، سیاست‌های زیر را برای گسترش همکاری های علمی با سازمان های تخصصی بین المللی دنبال می‌کنند:

- شناسایی سازمان‌ها و مجامع بین المللی فعال در زمینه علوم، تحقیقات و فناوری
- توسعه عضویت در سازمان های بین المللی در چارچوب منافع ملی
- فعال سازی عضویت های غیرفعال
- شناسایی فرصت های موجود در سازمان های علمی بین المللی برای بهره‌گیری از آنها

- معرفی و اطلاع رسانی در زمینه فرصت های موجود در سازمان های علمی بین المللی، و ترغیب و تشویق مراجع مربوط برای استفاده بهینه از این فرصت ها
- از بین بردن موانع قانونی و تسهیل روند دیوان سالاری، با هدف گسترش همکاری های علمی در چارچوب سازمان های تخصصی بین المللی
- تمرکز زدایی از فعالیت در چارچوب سازمان های بین المللی از طریق واگذاری بخشی از مسئولیت های خود به مراجع زیر مجموعه وزارت متبوع (ایجاد مراجع ملی مجازی)
- ایجاد ارتباط سازمانی میان مراجع ملی^۱ سازمان های بین المللی با دانشگاه ها و سایر مراکز برای استفاده عادلانه از فرصت ها.
- در مجموع، عضویت ایران در سازمان های بین المللی در سال ۱۳۸۵، ده مورد بوده که با عضویت ایران در «مرکز علم و فناوری کشورهای غیرمتعهد و سایر کشورهای در حال توسعه» و «مرکز بین المللی تابش سینکروتروم در علوم تجربی در خاورمیانه» در سال ۱۳۸۶، تعداد عضویت ایران به دوازده مورد افزایش یافته است. از جمله دیگر اقدامات مهم در حوزه سازمان های تخصصی بین المللی در سال ۱۳۸۶ می توان به موارد زیر اشاره کرد:
- پرداخت ۵۸۰ هزار دلاری حق عضویت ایران در سازمان های بین المللی، که با رشد ۷۰ درصدی همراه بوده است.
- افزایش کمک داوطلبانه ایران به کامستک به مبلغ یکصد هزار دلار
- اختصاص مبلغ یکصد هزار دلار کمک داوطلبانه به «بنیاد علمی اکو» برای اجرای طرح های تحقیقاتی
- تعیین شدن وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، به عنوان «مرجع همکاری های علمی» در قالب «همکاری گفتگوهای آسیایی» و «گروه هشت کشور اسلامی در حال توسعه» (جی ۸)
- تعیین شدن وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، به عنوان «مرجع ملی گروه آکادمیک اتحادیه همکاری های منطقه ای کشورهای حاشیه اقیانوس هند»
- تعیین شدن دانشگاه تربیت مدرس، به عنوان «مرجع ملی هماهنگی کشور با دانشگاه الکترونیک آسیا»

- پیشنهاد تأسیس «دانشگاه بین‌المللی گروه هشت کشور اسلامی در حال توسعه» از سوی دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، که در دست بررسی است.
- انجام دادن اقدامات و هماهنگی برای برگزاری «مراسم سالگرد هشتصدمین سال تولد مولانا» با حضور مقام عالی وزارت در مقر یونسکو
- اعطای سالانه دو بورس به اعضای «اتحادیه همکاری‌های منطقه‌ای کشورهای اقیانوس هند» در دوره تحصیلات تکمیلی از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- تهیه پروپوزال و اجرای پنج طرح پژوهشی مشترک در «اتحادیه همکاری‌های منطقه‌ای کشورهای اقیانوس هند»
- انجام دادن اقدامات کارشناسی برای تغییر «مؤسسه آموزش عالی بیمه آکو» به دانشکده بیمه آکو
- تصویب اصلاح «اساسنامه بنیاد علمی آکو» مطابق با دیدگاه‌های ایران
- اطلاع‌رسانی در خصوص ۲۶ فراخوان مرکز بین‌المللی فیزیک نظری عبدالسلام برای برگزاری کنفرانس، دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و اعطای جایزه از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- انجام دادن اقدامات و هماهنگی‌های لازم برای انتخاب دکتر مجتبی شمس‌پور، استاد دانشگاه رازی کرمانشاه به عنوان یکی از اعضای بخش شیمی فرهنگستان علوم جهان سوم
- شرکت هیأت‌هایی از دانشگاه‌های الزهراء(س)، صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، تهران و فردوسی مشهد در اجلاس کنفرانس جهانی آموزشی-علمی اتحادیه بین‌المللی دانشگاه در کوالالامپور مالزی
- انجام دادن اقدامات و هماهنگی‌های لازم برای تبدیل کامستک به نهاد تخصصی علم و فناوری سازمان کنفرانس اسلامی در سی‌وچهارمین اجلاس وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی در اسلام‌آباد
- اعلام پیشنهادها و طرح‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در خصوص «طرح اقدام ۲۰۰۹-۲۰۰۸» و «طرح اقدام میان مدت ۲۰۱۰-۲۰۱۸ سازمان آموزشی علمی و فرهنگی اسلامی سازمان کنفرانس اسلامی (آی‌سسکو)» به کمیسیون ملی آی‌سسکو
- پیگیری و مشارکت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در کنوانسیون‌های «رفع اشکال تبعیض نژادی»، «تنوع بیان‌های فرهنگی» و «حقوق معلولان و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ملل متحد».

۱۰- سفرهای علمی

بدون شک، سفرهای علمی، شامل حضور در کنفرانس‌ها و سمینارهای علمی بین‌المللی برای ارائه مقاله و فرصت‌های مطالعاتی اعضای هیأت علمی، و حضور مؤثر محققان و پژوهشگران در محافل علمی بین‌المللی اهمیت بسیار زیادی دارد. بر همین اساس، امروزه تولیدات علمی و عرضه آن در مجامع علمی و همایش‌ها یکی از شاخص‌های ارزیابی توان علمی هر کشوری به شمار می‌آید. با در نظر گرفتن اهمیت این مسئله، دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی در سال ۱۳۸۶ اقدامات و تسهیلات کنسولی را برای ارائه ۱۰۹۶ مورد مقاله در سمینارها، همایش‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی انجام داده است.

این دفتر همچنین اقدامات و تسهیلات کنسولی لازم را برای ۷۳ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی به منظور استفاده از فرصت‌های مطالعاتی در کشورهای سوئد، استرالیا، انگلستان، اسپانیا، آمریکا، اتریش، هلند، آلمان، هند، امارات متحده عربی، فرانسه، ژاپن، چک، مجارستان، مالزی، نیوزیلند، بلژیک و دانمارک انجام داده است.

۱۱- سایر فعالیت‌ها

- اظهارنظر تحلیلی و کارشناسی درباره آیین‌نامه‌ها، برنامه‌ها، طرح‌ها، گزارش‌ها، و روش‌های اقدام در حوزه همکاری‌های علمی بین‌المللی، ارسالی از بخش‌های مختلف وزارت امور خارجه، معاونت‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی کشور و شوراها
- تأیید مدارک تحصیلی سیصد نفر متقاضی برای ترجمه رسانی و ارائه به دانشگاه‌های خارجی
- تهیه و تدوین ساختار و شرح وظایف «مرکز همکاری‌های علمی بین‌المللی» وزارت علوم تحقیقات و فناوری
- ایجاد کمیته ارزیابی عملکرد بین‌المللی آموزش عالی
- ترجمه اخبار و متون ذی‌ربط حسب نیاز.

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز در راستای توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی و ارتباط متقابل با دانشگاه‌های معتبر خارجی، در سال ۱۳۸۶، به تعداد پنج یادداشت تفاهم و انعقاد قراردادهای همکاری مشترک برای برگزاری دوره علمی دکتری مشترک بین دانشگاه‌های علوم پزشکی اصفهان، ایران، تهران و علوم بهزیستی و توانبخشی با دانشگاه کارولینسکای سوئد مبارت ورزیده و نیز تفاهم‌نامه‌هایی با سایر کشورها برای اعطای بورس تحصیلی به اتباع غیرایرانی امضا کرده است.

علاوه بر این، در سال ۱۳۸۶، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به اعتبارسنجی دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی خارج از کشور پرداخته و ارزشیابی مدارک تحصیلی دانش‌آموختگان این مراکز را انجام داده است. ضمن آنکه در سال مذکور، تعدادی از اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی وابسته به این وزارتخانه برای فرصت‌های مطالعاتی و دوره‌های کوتاه مدت تحقیقاتی در قالب دوره تکمیلی دکتری تخصصی و فوق تخصصی به خارج از کشور عزیمت کرده‌اند.

در بخش غیردولتی آموزش عالی هم امور بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی، یکی از بخش‌های فعال این دانشگاه بوده است که در راستای توسعه و گسترش فعالیت‌های علمی، آموزشی و اطلاع‌رسانی بین‌المللی و عملی کردن برنامه‌ها و راهبردهای دانشگاه در امور بین‌الملل سهم مهمی داشته است.

در بخش امور بین‌الملل، دبیرخانه اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام دایر است که بر فعالیت‌های دانشگاه آزاد اسلامی در ارتباط با دیگر دانشگاه‌های جهان نظارت دارد. هم‌اکنون دانشگاه آزاد اسلامی در انجمن‌های بین‌المللی دانشگاهی مختلف عضویت دارد.

از دیگر برنامه‌های امور بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی، رایزنی با مراکز و مؤسسات تحقیقاتی و پژوهشی معتبر در جهان در جهت همکاری مشترک با این مراکز و مؤسسات است، که بر مبنای آن، طی سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۶، این دانشگاه توانسته تعداد شازده قرارداد و تفاهم‌نامه همکاری با دانشگاه‌های مختلف جهان منعقد کند.

به منظور اجرای سیاست حضور در گستره مجامع علمی، یکی از اقدامات معاونت امور بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی، تلاش برای ایجاد واحدهای برون‌مرزی است؛ زیرا عملکرد درست و به جای این حیطه، سبب می‌شود که دانشجویان ایرانی ساکن کشورهای دیگر و نیز دانشجویان خارجی جذب دانشگاه آزاد اسلامی شوند. این امر منافع بسیار زیادی هم برای دانشگاه و هم برای کشور به دنبال دارد. همچنین وجود شعبه‌های دانشگاه آزاد اسلامی در کشورهای خارجی، امکان مشارکت در تعاملات علمی بین‌المللی را برای دانشجویان و اعضای هیأت علمی این دانشگاه به طور چشمگیری فراهم می‌سازد. گفتمنی است در حال حاضر شعبه‌های برون‌مرزی دانشگاه آزاد اسلامی در کشورهای انگلستان، امارات متحده عربی، لبنان و تانزانیا به فعالیت اشتغال دارند.

راه‌اندازی دوره‌های مشترک آموزشی در مناطقی نظیر قشم و قبرس نیز یکی دیگر از عملکردهای دانشگاه آزاد اسلامی در راستای سیاست حضور در مجامع علمی بین‌المللی و تعامل با آنهاست.